

Bevar mig vel

Orientering fra foreningen for Bygnings- og Landskabskultur i Holbæk kommune • nr. 3. marts 2000

Tidsskriftet

BEVAR MIG VEL

Udgives af Foreningen for
bygnings og landskabs-
kultur i Holbæk kommu-
ne.

Bestyrelsen
Henning Hansen
formand
Klosterporten 12

Poul Ussing
næstformand
Ahlgade 40

Henning Østergaard
kasserer
Bakkekammen 39

Jørgen Herold Andersen
sekretær
Glentevej 1 a.

Jens Michaelsen
Blomsterhaven 35.

Suppleanter til
bestyrelsen
Peter Korsgaard
Stillitsvej 27

Ole P.B. Nielsen
Rolighedsstræde 18.

Redaktion:

Henning Hansen
(ansvarshavende)
Jørgen Herold Andersen
Peter Korsgaard
Ole P.B. Nielsen

Medlemskab

kr. 100,- pr. år
Firma kr. 100,- pr. år

Nummer. 4. 2001 forven-
tes at udkomme i januar.
Indlæg til dette nummer
sendes til redaktionen
senest 1. december 2000.

Forord

Dette skrift skulle have været udsendt i 1999, men af forskellige grunde er det først blevet en realitet nu. Det vil nok være bestyrelsens målsætning, at der kommer et skrift en gang om året.

Foreningen havde håbet at bladet i større udstrækning kunne være et lokalt debatskabende organ, hvor der kunne udveksles erfaringer og gives gode råd lokalt.

Det har imidlertid vist sig, at bladets artikler stort set skrives af bestyrelsens medlemmer eller at bestyrelsens medlemmer opfordrer enkeltpersoner til af medvirke. Dette er en af årsa-

gerne til at udsendelse af bladet kan trække ud. Det er dog vores håb at finde personer i vores forening der kunne medvirke til at bladet bliver mere lokalt debatskabende.

Henning Hansen
formand

**DETTE SKRIFT
ER UDGIVET MED
STØTTE FRA
JYSKE BANK
HVILKET FORENINGEN
ER MEGET
TAKNEMMELIG FOR.**

**Firmamedlemskab
kr. 300,-
Bak op om arbejdet.**

Der indkaldes herved til

Generalforsamling

ONSDAG DEN 29. MARTS 2000 KL. 19.30

i Sortebrødreklostret, Klosterstræde 7, 4300 Holbæk.

Dagsorden:

1. Valg af dirigent.
2. Beretning ved formanden for bestyrelsen.
3. Forelæggelse af revideret årsregnskab til godkendelse.
4. Behandling af eventuelle forslag fra bestyrelsen eller medlemmerne
Forslag til vedtægtsændringer.
5. Fastsættelse af kontingent.
Bestyrelsen foreslår, at kontingentet for 2000 fastsættes uændret.
Til ordinære medlemmer kr. 100,-
Til firmamedlemmer kr. 300,-
6. Valg af bestyrelsesmedlemmer:
på valg Henning Hansen
 Poul Ussing, modtager ikke genvalg.
 Henning Østergaard
suppleanter Peter Korsgaard
 Ole P.B. Nielsen
7. Valg af revisorer og revisorsuppleant
 Leif Bahn
 Peter Linstow
8. Status for Fond til bevaring af Bygnings-og Landskabskultur i Holbæk kommune 1985 ved Henrik Hastrup.
9. Eventuelt.

*På bestyrelsens vegne
Henning Hansen
formand.*

Foredrag efter generalforsamlingen kl. ca. 20.30.

Farver på huse og facader.

Farvevalget på huse feks. i en hovedgade har betydning for, hvordan byens borgere oplever gaden.

Vælges de rigtige, trives befolkningen i gademiljøet. De bliver længere og kommer gerne igen.

Vælges de forkerte farver kan det afgive en negativ effekt og et besøg i gaden aflægges måske kun hvis det er absolut nødvendigt.

De enkelte ejere af ejendomme kan stort set selv bestemme farverne, det er derfor af stor betydning at søge råd og vejledning af sagkyndige, når der feks. skal ske en istandsættelse af facader.

Indlæg ved Søren Vadstrup, Rådvadcentret.

Alle er velkomne.

Bestyrelsen.

Firma-medlemskaber

Arkitekt Jørgen Herold
Andersen
Arkitektgruppen Holbæk v/Poul
Ussing & Peter Haugaard
Arkitekt Leif Bahn
Arkitekt Thomas Kullegaard
A/S
Belle System
Ingeniørfirmaet Bigum &
Steenfos
Holbæk Elefant Apotek
Holbæk, Skt. Nikolai
menighedsråd
Holbæk Malerservice v/ maler-
mester Bjarne Hansen
Tømrermester Henrik Jørgensen
Tømrermester Niels Dreyer
Ejendomsmægler
E.H.Jørgensens sønner.
Realkredit Danmark
Andelslandsbyen Nyvang
Sparekassen Vestsjælland
Superfos Emballage A/S
Elektroinstallatør
Aage Højmark Aps.
Unibank a/s.
Landinspektør Henning
Østergaard.
Marco Plan Entreprise A/S.
Carl Petersen A/S.
AOF Holbæk
P.C.Vinduer og Døre A/S
Grandejendommen v/ Ulrik
Lønberg
SBS Byfornyelse.
Holbæk rørmontage
Nordvestgrafik A/S.
Holmegaard & Berthelsen
Den Danske Bank
Jyske Bank
Holbæk Truristbureau.
Malmester Mogens Eriksen
Husets Tømrer
Holbæk Trælasthandel A/S
Slagtermester Jørgen Hansen
Forbundet, Træ-Industri-Byg.
Gulvfirmaet Allan Petersen
L.N. Agentur "Iceman"
Finn's Blik & Isolering
Holbæk lokalarkiv.

Apotekerens thepavillon - hjem igen!

En glædelig begivenhed fandt sted i begyndelsen af december måned 1999, idet Museet for Holbæk og Omegn efter ansøgning modtog tilsagn om en bevilling på kr. 250.000,- fra Bergiafonden til restaurering og genopførelse af apotekerens thepavillon i museets have. Her vil den indgå som et overordentligt fint indslag blandt museets 11 øvrige gamle bygninger (1660erne til 1844), der alle ligger in situ, bortset fra købmandsgården, der blev flyttet til museet i 1937-38.

Thepavillonens oprindelige placering var netop, hvor museets købmandsgård i dag er placeret. At museet også ejer Elefantapotekets tidligere ishus på hjørnet af Bysøstræde og Bagstræde, gør billedet endnu mere komplet.

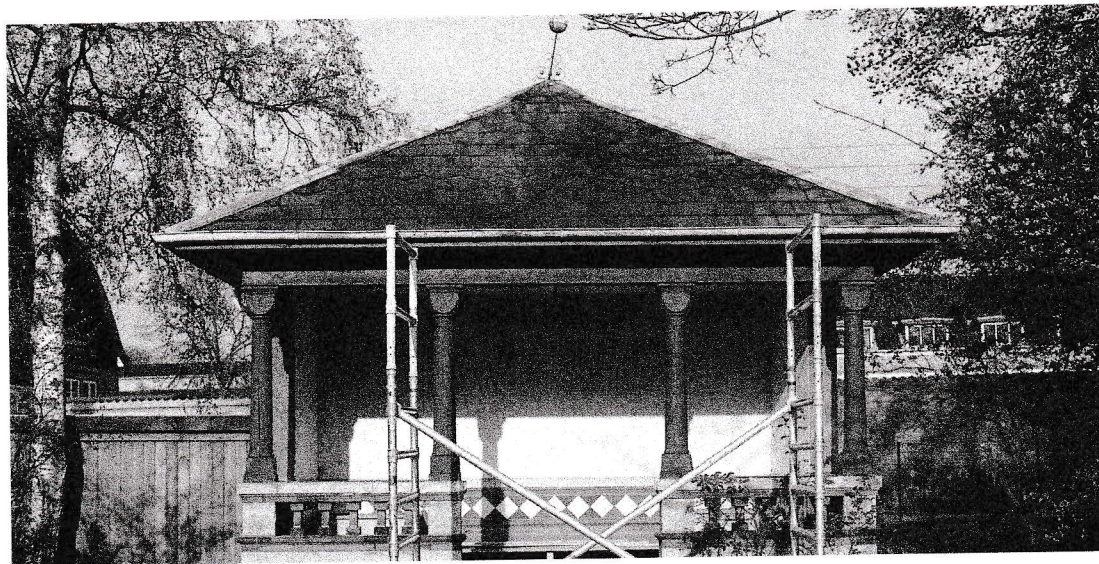
Pavillonen har i en længere periode været genopført ved Sct. Elisabeth hospital (ca. 1938 - 1990), hvorefter den blev nedtaget efter opmåling og fotografering, og den er nu opmagasineret og venter på en grundig gennemgang.

Set ud fra et kulturhistorisk, bevarings- og formidlingsmæssigt synspunkt vil thepavillonen, når den flyttes til museet, kunne bidrage til billedet af borgerskabets liv i Holbæk i slutningen af 1800-tallet og de første årtier af vort århundrede. For nærværende kendes pavillonens alder ikke eksakt, men der er ingen tvivl om, at den udgør et typisk borgerligt haveelement. Fra 1838 til 1907 havde Elefantapoteket kun to ejere: S.C.W Ipsen (1828-80) og sønnen J.A.V.Ipsen (1880-1907). "Om sommeren kunne man i "unge Ipsens"s Tid ofte se Apotekerparret og Deres Gæster efter Middagen spadserere over i den store Have, hvor Forfriskninger blev serveret i Pavillonen i nordøstre Hjørne" skrev Albert Thomsen i 1944. Museet går i det nye år i gang med en nærmere undersøgelse af thepavillonens historie og har også indledt et samarbejde med Holbæk kommune om Bysøparkens historie; et samarbejde, vi forventer meget af. Bevaringsforeningen for Byg-

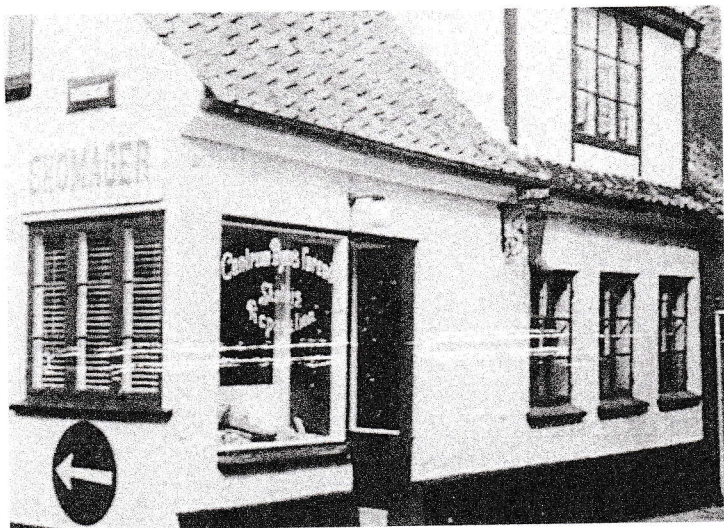
ning-og Landskabskultur i Holbæk har gjort en stor indsats i forbindelse med opmåling og nedtagning af pavillonen og har siden arbejdet intenst på, at bygningen igen skulle kunne opleves i Holbæk. På museet er vi glade og stolte over, at vi kan være med til at løfte sagen, så pavillonen kan blive genopført efter de faglige retningslinier, der er nødvendige for et statsanerkendt museum - til gavn og glæde for alle Holbækkere. Vi håber at kunne byde velkommen til en kop the i smukke oplevelser i år 2000, hvis det lykkes at skaffe de nødvendige økonomiske midler.

Der er nedsat en arbejdsgruppe bestående af Leif Bahn, bestyrelsesformand i museumsforeningen, arkitekt Jørgen Herold Andersen, Bygningsbevaringsforeningen samt undertegnede, der forestår det videre arbejde.

Museumsleder mag.art Lene Floris.

Et af Holbæks allerældste huse

Beliggende i en af byens ældste gader, Klosterstræde 6, der iflg. Albert Thomsens bog om Holbæk, blev en forbindelsesvej fra Sortebrødreklostret til Ahlgade, hvor munkene derved havde nemmere ved at komme hen på torvet.

Da vi købte huset i efteråret 1995, var vi klar over, at det var et meget gammelt hus. Holbæk museum havde forkøbsret på det, men afslog, de havde lige overtaget det gamle rådhus fra 1844.

Vi fik oplyst fra museet, at det havde samme alder, som de andre huse tilhørende museet i Klosterstræde, opført i det 16 eller 17 århundrede. Nærmere kunne man ikke komme.

Det var derfor med stor ærefrygt og spænding, vi gik i gang med istandsættelsen af huset. Det er et bindingsværkshus, hvor træværket var taget ud i gavlen til Bagstræde og på en del af siden til Klosterstræde, for at give plads til butiksvinduer til skomagerforretningen. Bindingsværket er nu kommet frem igen, hvor det førhen var skjult bag puds.

Til gårdspladsen, er alt bindingsværk bevaret.

Når man har med så gammelt et hus at gøre, går der mange tanker gennem ens hoved, hvem har boet her, hvordan har levevilkårene været gennem de århundreder huset har stået her. For århundreder har det været.

Da et gammelt gulv blev bræk-

ket op, - der var kun en trediedel tilbage af det oprindelige - kom der en gammel stor skrift frem, der var sat op. Hvorpå der stod Holbæk 1626. Holbæk stavet som man gjorde dengang. Samt et meget gammelt matr. nr., sikkert også fra den tid.

For i de gamle vurderinger fra 1791, var der andre numre, hvor de lige havde skiftet dem.

I den samme offentlige vurdering, kan det også ses, at en skomagerenke, i 1791 har solgt den anden halvdel af huset til en murermester.

Den anden halvdel af huset er Klosterstræde 4, som nu næsten er revet ned, og er ved at blive genopført.

Væggen mellem nr. 4 og nr. 6, er et egetræsbindingsværk, det bedst bevarede og flotteste i huset med lerklinede sten. Der er nu opført en muret brandmur i nr. 4. Vi har stadig den gamle bindingsværk-skillevæg hos os.

Vurderingen fra 1801 er meget

interessant at læse, hvor antal fag, skorstene, kakkellovne, stuer, værelser, køkkener, samt lokum i gården er anført. Hvilke materialer der er bygget af, ege og fyrretømmer, murede og klinkede vægge, med stentag, vurderet til 510 rigsdaler.

Skomagerhus har det været i mange år, indtil den sidste skomager lukker i 1978.

Det skomagerværksted der er på Holbæk museum, år 1900, er fra dette hus. Støvlen som i mange år hang ud fra huset, for at markere, at her var en skomager, er også fra huset. Vi fik afslag fra Holbæk kommune om byfornyelse, puljen var opbrugt.

Det er en ærgerlig sag. Så vi måtte tænke kreativt for huset var meget forfalden.

Vinduerne skulle nok have været enkelt glas, det er nu små termoruder. Men hvor langt skal man gå tilbage i tiden?

I stolperne på bindingsværket, kunne det ses på taphullerne, at de første vinduer havde målt 50x50 cm, altså meget små. I køkken og gang lå den fine- ste brobelægning af marksten, som man dengang gik på inde-

døre. Fundet under et gammelt trægulv.

Det kan vi heller ikke leve med i vor tid. Men ellers har vi søgt, at gøre det så nænsomt og med respekt for det oprindelige.

Selvfulgelig med helt nyt el- og varmesystem (gas) i huset.

Mange af tagstenene er udskiftet med andre gamle tegl, (nogle købt gennem bevaringsforeningen). Der sidder endnu nogle gamle håndstrøgne tegl tilbage fra år 1700 eller ældre. Vi kunne have lagt helt nye op, men det ville tage den gamle sjæl af huset.

Spærene er af egetræ, måler 7x8 tommer, det er noget man får respekt for.

Ligesom vi har lofter af pommerisk fyr, døre af samme materiale, en fra 1600 tallet, en fra 1800 og nogle der er over 100 år gamle.

Det er spændende med så gammelt et hus, hvor der er kommet en del gammelt frem af meget forskelligt art. Og hvor man kunne ønske sig, at tingene kunne fortælle.

En enkel ting fra loftet skal nævnes her. Store pyntbjælker som har siddet udenpå huset, lidt under tagskægget, lå der

som stumper. Dem har vi tænkt sig at sætte op senere, nu har vi modellen.

I vores lille baggård lå et tykt lag beton og fliser, de er nu fjernet. Nedenunder lå den gamle brostensbelægning. Vi fandt også to gamle trappestene, hvor fodsporene tydeligt var slidt ned i dem. De er nu kommet til ære og værdighed igen. Samtidig med at vi har bibeholdt den meget lille intime gårdsplads, som førhen hørte til husene i byerne.

Under nogle af brostenene, blev der fundet tysk stentøj fra 12-1300 årene, danske lervarer fra 14-1500 årene. Bedømt af tidligere museumsinspektør J.L. Østergaard Christensen.

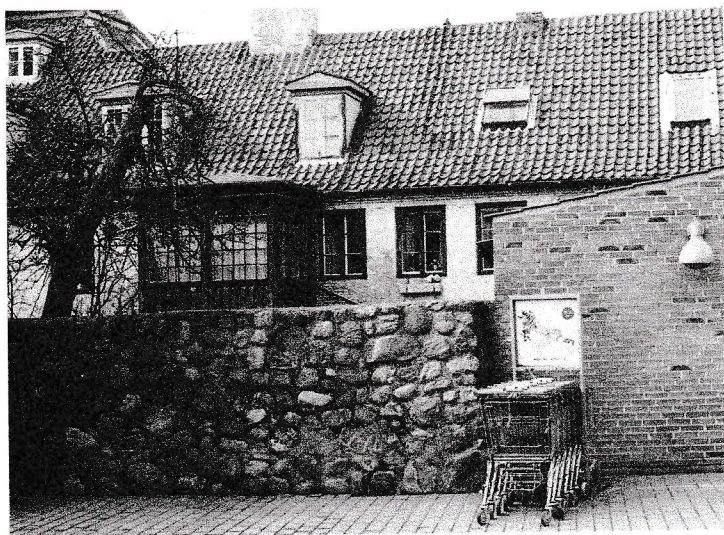
Sådan kunne man blive ved, når det er et hus fra 1600 tallet. Nu er det blevet bevaret for en tid. Ikke helt som vi kunne ønske os det, alt har en pris.

Det har en central placering i Holbæk, ligger helt klar i vejen for trafikken. – Kan det få lov at overleve?

Det håber og tror vi. For antallet af huse, der er så gamle, er der efterhånden ikke mange tilbage af.

Hans Christian Fæster.

Bevaringsværdige huse som kræver en snarlig istandsættelse!

Søstrenes gård.

Ejendommen Ahlgade 13 i Holbæk kommuneatlas registreret med høj bevaringsværdi, bør efter foreningens skøn snarest istandsættes idet huset som repræsenterer en tidsperiode, hvor Holbæk by udviklede sig som handelsby. Bygningens baghus er opført i 1650, med det formål delvis at skabe plads til beboelse, men hovedformålet med bygningens var at danne ramme for en karakteristisk købmandsejendom i Holbæk.

Bygningen er meget spændende, som bevaringsværdig ejendom, den er enestående historisk set, og vil, hvis istandsættelse gennemføres, blive til stor glæde for byens borgere og de mange turister der ønsker at følge en byvandring i Holbæk. Ejendommen er interessant på flere måder. Dels er den lange, smalle grund særdeles karakteristisk for købmandsejendomme i Holbæk. Dels er den i dag resterende del af bygningerne, forhuset med den lange

sidelænge, både i form og brug karakteristisk for købmandsgårdene i Holbæk i ældre tid. Endelig er der utvivlsomt bygningselementer af større alder.

Den igangværende debat om havnefronten kunne være anledningen til, at indrage bygningen, som derved kunne få byfornyelsesmidler til istandsættelse, og gennemføre en

istandsættelse på samme måde som er sket i Grandejendommen.

En stiforbindelse fra havnen og op til ejendommen ville gøre istandsættelse særlig spændende, idet ejendommen kunne betragtes på nært hold, og bagbygningen kunne indgå i en helhed med bebyggelsen på havnen.

Som det kan ses på forsidebilledet, vil hovedbygningen også indgå i en byfornyelsesbehandling, og kunne forskønne ejendommens facade væsentligt, ved at stille krav til forretningerne om en anden forretningsfacade, der kunne spille fint sammen med hovedbygningen opført i 1908, idet denne bygning har en høj håndværksmæssig værdi.

Bryggergården.

Ejendommen, der ligger ud til Kirkestræde, er baghus for en større ejendom ud mod Ahlgade, og har i mange år ligget delvis ubenyttet hen. Bevaringsforeningen har gentagne

gange rettet henvendelse til ejeren, og forespurgt om der snart skal gøres noget ved ejendommen, men af økonomiske grunde er der ikke sket noget endnu.

Denne ejendom er også i Holbæk kommuneatlas anført med høj bevaringsværdi, men ved henvendelse til kommunens planlægningsafdeling, er ejendommen ikke en beboelsesejendom hvorfor byfornyelsesmidler ikke kan indgå i en istandsættelse.

Det er dog bevaringsforeningens håb, at en istandsættelse af denne ejendom kan iværksættes på en eller anden måde, måske ved hjælp af midler fra fonde eller kommunale midler ad andre kanaler. Holbæk kommune kan såfremt der prioriteres til fordel for bevaringsværdige bygninger, hjælpe med midler efter den nye bygningsbevaringslovgivning.

For bevarelsen af bygningen bør ske. Bygningens centrale placering ved kirken og museumsbygningerne er af største betydning for området.

Bevaringsforeningen er ikke i tvivl om, at bygningen kan anvendes til et formål når den er istandsat, men den nuværende ejer finder det ikke økonomisk forsvarligt, at foretage en istandsættelse uden at der ydes tilskud fra andre instanser.

Foto viser tydeligt i hvilken forfatning bygningen er, og nødvendigheden for at starte en istandsættelse.

Det er Holbæk kommune som har tilsyn med byens bevaringsværdige bygninger, og det er bevaringsforeningens håb, at byens politikere, også handler efter de retningslinier som altid meget nøje beskriver bevaringsværdige bygninger, når der udføres planlægningsbeskrivelse af byens fremtidige udvikling.

Hvorfor skal du være medlem?

Fordi du får indsigt og indflydelse! Gennem det lokale medlemsblad "BEVAR MIG VEL", kan du følge den lokale debat og selv komme til orde. Gennem Landsforeningens blad "By & Land" får du masser af inspiration og baggrundsinformation.

Som medlem er du velkommen til at komme med input til bestyrelsen om emner, du ønsker taget op. Det kunne være en fredningssag, en ide til et arrangement, du ønsker taget op, det kunne være en fredningssag eller et forslag til et læserbrev, du mener foreningen bør stå bag. Bevaringsforeningen bygger foruden oplysningsarbejdet sin virksomhed på påvirkning. Påvirkningen vil ske i form af direkte henvendelse til de ansvarlige i en sag, deltagelse i udvalgsarbejde og gennem debatskabende arrangementer og artikler.

Bevaringsforeningen er en interessegruppe, og derfor vil vi søge samarbejde med ligestillede uanset hvilken kasket de bærer! Politiker, embedsmand, borger, arkitekt, entreprenør, handlende inden for detail eller turisterhvervet.

Vi har alle en fælles interesse i at bevare det bedste af det gamle og sikre at det nye, der kommer til får en kvalitet, som vi kan være stolte at efterlade til kommende generationer.

BAK OP OM ARBEJDET. Meld dig ind i foreningen nu. Ring til kasseren Henning Østergaard på tlf. 59434639 eller formanden Henning Hansen tlf. 59443007 og få tilsendt et girokort.